

Minister hr. Urmas Kruuse
Eesti Põllumajandusministeerium
Lai 39/41, 15056 Tallinn

Meie 22.05.2015.a.

Eesti Mesinike Liidu

Pöördumine

ettepanekutega lahendada riiklikul tasemel Eesti mesinduse olukorda raskendavaid ning mesinduse arengut ja jätkusuutlikkust pidurdavaid probleeme

Mesindus on ajast aega olnud Eesti maaelu ja põllumajanduse lahutamatu osa, mis annab ka täna meetoodangut keskmiselt 7-8 miljoni euro väärtuses aastas. See moodustab Eesti põllumajandustoodangust märkimisväärse osa. Kuid hoopis olulisemaks tuleb hinnata mesinduse kaudset tulu mesilaste tolmeldamistegevusest põllu- ja aiakultuuridel ning looduslikel taimekooslustel. Euroopa Parlamendi resolutsioonis mesinduse olukorra kohta tõdetakse, et 84% taimeliikidest ja 76% toodetavatest toiduainetest sõltuvad mesilaste tolmeldamisest. Teadlaste hinnangul on see mesinduse kaudne tulu umbes 10 korda suurem meesaagi rahalisest väärtusest. Seega annab Eesti mesinike töö mesilaste tolmeldamise kaudu teistele maaelu sektoritele ja keskkonnale aastas lisatulu kuni 70-80 miljoni euro väärtuses. Sellist „kuldmune munevat kana“ tasub riigil hoida ja toetada, et kasu ei kaoks.

Eesti asub mesilaste loodusliku leviala põhjapiiril, kus mesilased ei saa ligi pool aastat kestva sügis-talvise perioodi vältel tarust välja lennata. See nõuab mesinikelt soodsamate piirkondadega võrreldes oluliselt suuremaid kulutusi talvesöödale ning suurendab mesilasperede hukkumist, surudes maha mesinduse kui tootmisala majanduslikku tasuvust. Mesilasperede hukkumine mitme erineva põhjuse koosmõjul on mesinike üks suuremaid muresid.

Eestis on mesilasperede talvine hukkumine viimastel aastatel moodustanud keskmiselt 15-27%, kuid kohati kuni 50%. Lisaks hakkab või nõrgeneb osa mesilasperesid suveperioodil taimekaitsetöödel pestitsiidide hoolimatu ja liigse kasutamise tulemusena. See kõik tekitab mesinikele suuri lisakulutusi mesilasperede arvu taastamiseks, saamata jääb oluline osa meesaagist ja tolmeldamata vastav osa looduslikke ja kultuurtaimi.

Mesinike jaoks on nende mesilased kui „tootmisvahend“ ja eluskapital esmatähtsal kohal. Sealjuures on väga oluline ka mesilasperede hea tervis ja elujõud. Lisaks pikale talvele ohustavad mesilasi haigused, kahjurid ja väliskeskkonna kahjustav mõju eelkõige pestitsiidide liigse või väärkasutamise tõttu. Mesinikud püüavad ja suudavad mõnedki mesilaste tervise probleemid ning mesinduse kui majandustegevuse küsimused ise lahendada, kuid paljuski vajavad nad riigi korraldavat ja kaasaaitavat toetust.

Eesti Mesinike Liit koos teiste mesinike ühendustega on juba aastaid teinud koostööd nii Põllumajandusministeeriumiga kui teiste mesindust puudutavate ametkondadega, et Eesti mesinduse ja mesinike probleeme lahendada ning mesindusele jätkusuutlikkust hoida. Mitmed tõstatatud teemad on läbi mesindusala ümarlaudade ja töögruppide arutelude leidnud ametkondade poolt positiivse hoiaku ja mõnel juhul ka lahenduse. Kuid samas on ka terve rida probleeme, mille lahendused on poolikud või on lahendamine takerdunud. Järgnevalt toob Eesti Mesinike Liit neist olulisemad teemad taas esile, pakkudes ka võimalikke lahendusi.

1. Pestitsiidide ülemäärane kasutamine taimekaitsetööl põhjustab mesilasperede hukkumist või nõrgenemist, ohustab eesti mee kvaliteeti ja tekitab mesinikele suurt majanduslikku kahju.

Mesindusala ümarlaua koosolekul ja taimekaitse koostöörühmas on selleteemalisi küsimusi ja probleemide lahendamise võimalusi korduvalt arutatud. Eesti Mesinike Liit esitas 2014.a. ligi 5000 toetusallkirjaga petitsiooni mesilaste kaitsmiseks pestitsiidide hukutava toime eest nii Põllumajandusministeeriumile, Keskkonnaministeeriumile kui ka Riigikogule.

Üldine taimekaitsetöid puudutav seadusandlus peaks andma mesinikele teatud kindlustunde, et mesilaste tervise hoidmisega on arvestatud. Kuid kahjuks on reeglite rakendamisel nõ „hallid alad“ või ei arvestata tegelike tööde käigus ohtudega mesilastele. Selle tulemusena siiski aeg-ajalt mesilaspered kas hukkuvad otsese mürgistuse tõttu või sagedamini nõrgenevad tarusse toodud õietolmu või ka nektari pestitsiidisisalduse pikaajalise toime tõttu.

Eesti Mesinike Liit teeb ettepanekud mesilaste tervise ja elujõu säästmiseks taimekaitsetööl:

1. Viia jõuliselt ellu integreeritud taimekaitse põhimõtteid, et vähendada konkreetse plaani kohaselt pestitsiidide kasutamist põllumajanduses, kasutades selleks vajalikke seadusandlikke ja ametkondlikke meetmeid ning regulatsioone.
2. Taimekaitsetööde nõudeid rikkunud füüsilistelt või juriidilistelt isikutelt võtta ära või vähendada PRIA kaudu neile makstavaid toetusi.
3. Rakendada taimekaitsepreparaatide kasutamise korral kohustust fikseerida tehtud tööd ja andmed kasutatud taimekaitsevahendite kohta põlluraamatus tööde teostamise päeval ja mitte 10 päeva jooksul, nagu Eestis seni nõutav. See välistab võimaluse rikkumiste korral ja kahjustuste ilmnemise järel põlluraamatusse ebatäpsete või valeandmete kandmiseks. Näiteks Läti Vabariigis see nõu kehtib ja on aktsepteeritud kõigi osaliste poolt.
4. Põllumajandusameti kaudu mõjutada raudteetammide ja maanteepeenarde piirkonnas herbitsiididega umbrohutõrje tegijaid täitma mesilaste ja teiste kasulike putukate kaitseks nimetatud tööde korral kehtivaid seadusandlikke reegleid, mida paraku sageli eiratakse.
5. Algatada Taimekaitseseaduse ja taimekaitsetöid käsitleva ministri määruse muudatused taimekaitsetööde ohtudest tulenevalt mesilaste tervise ja mesinike majandushuvide kaitseks. Vajalik on sätestada Taimekaitseseaduse alusel taimekaitsetööde teostajate konkreetsed kohustused ja vastutus oma tegevuse tagajärgede eest, sealhulgas kohustus taimekaitsetööde käigus tuvastatult teistele isikutele või keskkonnale tekitatud kahju hüvitamiseks.
6. Algatada taimekaitsetööde käigus mesinikele või teistele isikutele tekkinud kahjude hüvitamiseks kaitsefondi loomine (näiteks MES juurde). Fondi vahendid moodustuvad näiteks taimekaitsevahendite kui kõrgendatud keskkonnaohu allika maaletoojate ja hulгимүүгифirmade poolt tehtavatest sissemaksetest. Sellele lisandub riiklik osamakse, tunnustamaks riigi ja ühiskonna poolt mesilaste kui oluliste tolmeldajate väga suurt kasu ja tähtsust keskkonnale ning põllu- ja aiakultuuride saagikusele.
7. Täiendada ja arendada PRIA mesilate registrit eesmärgiga pakkuda taimekaitsetööde planeerijatele paremaid võimalusi nende põldude või aedade lähialal asuvate mesilate mesinike kontaktandmete saamiseks, et mesinikke nõutavalt teavitada kavandatavatest taimekaitsetöödest. Praegu kehtiva määruse kohaselt peaks mesinik otsima kontakti põllu kasutajaga, kui sageli pole võimalik põlduri kontaktandmeid leida.
8. Täiendada ja arendada PRIA mesilate registrit ka selles osas, et mesilasperede arvu registreerimine toimuks nii kevadel kui sügisel. Kevadine registreerimine toimub 15.maiks (mesilasperede arv 1. mai seisuga) ja sügisene registreerimine näiteks 15.novembriks (talvituma läinud mesilasperede arv 1.novembri seisuga). Ühelt poolt see võimaldab saada andmeid mesilasperede talvekadude suuruse kohta. Teisalt sügisene mesilasperede arvu registreerimine on aluseks EL poolt toetatava järgneva mesindusprogrammi perioodi 2016-2019 taotluse esitamiseks.

2. Seoses mesilashaiguste ohtude ja levikuga vajadus põllumajandusministeeriumi poolt mesilashaiguste osas vastavate seadusandlike regulatsioonide ja ameerika haudmemädaniku kui eriti ohtliku mesilashaiguse tauditõrje eeskirjade kehtestamiseks, sealhulgas riigipoolse seire korraldamiseks ameerika haudmemädaniku kui väga ohtliku teatamiskohustusliku mesilashaiguse osas.

Praeguse seisuga kahjuks ei ole mesilashaigused ja nende seire lülitatud riiklikku loomatauditõrje plaani ning selle tõttu pole nende seireks ka ette nähtud rahalisi vahendeid ega tegevusi. Euroopa Liidu toetusel läbiviidud mesilashaiguste levimuse pilootuuringu raames 2012-2014.a. avastati Eestis 2013.a. 25 ameerika haudmemädaniku kollet.

Samas on ameerika haudmemädanik väga ohtlik mesilashaigus, mis levib kergesti mesilasperede vahel mesila piires ning mesilate vahel mesilaste lennukauguse ulatuses ja mis tõrje puudumisel lõpeb mesilasperede massilise hukkumisega. Selle tõttu on enamikus maailma maades ameerika haudmemädaniku seire ja tõrje võetud riikliku tähelepanu ja hoole alla ning selleks on eraldatud riiklikke vahendeid diagnostiliseks ja tõrjetööks.

Seoses vajadusega nakkuse leviku piiramiseks kehtestatakse tavaliselt ameerika haudmemädanikku nakatunud mesilatele piirangud (varem nimetatud karantiiniks). Nii oli see kuni 2013.a lõpuni ka Eestis. Kuid kahjuks VTA otsusega piirangud lõpetati ning praegu puudub Eestis regulatsioon ja tegevuskava ameerika haudmemädaniku leviku tõkestamiseks. Samuti katkes pärast Euroopa Liidu poolt rahastatud mesilashaiguste seire pilootprojekti lõppu 2014.a. juulis Eesti mesindussektorit kattev ja toetav sellealane tegevus.

Eestile võiks eeskujuks olla Soome Vabariigi vastavasuunaline tegevus, kus alates 16.03.2015.a. kehtib ministri uuendatud määrus ameerika haudmemädaniku seireks ja tõrjeks koos vastavate riigipoolsete tugimeetmetega. Kuigi Eestis on mesilaste tervise töögrupis mesilashaiguste ja sealhulgas ameerika haudmemädanikuga seotud probleeme arutatud, pole probleemide lahendamisel kuigi tulemuslikult edasi liigutud. Vajalik oleks Eestis mesilashaiguste alal konkreetsete ja tõhusalt toimivate seadusandlike aktide loomine ja rakendamine, et hoida mesilashaiguste levik ja sellest lähtuv mesilasperede hukkumine kontrolli all.

Eesti Mesinike Liit teeb ettepanekud:

1. Koostada ja rakendada Eestis mesilashaiguste seire ja tõrje üldine programm ja tegevuskava ning tagada see vastavate seadusandlike aktidega, sealhulgas vajaliku tauditõrje eeskirjaga, samuti mesilashaiguste ala spetsialistide ja vajalike rahaliste vahenditega.
2. Kaasata mesilashaiguste seiresse ja teatud ulatuses ka tõrjesse lisaks veterinaararstidele samuti piirkondade kogenud mesinikke (piirkonna usaldusmesinikke), kes on saanud vastava mesilashaiguste alase lisa-väljaõppe. Taani, Rootsi Norra ja alates käesolevast aastast ka Soome rakendavad mesilashaiguste seires ja tõrjes edukalt kogenud mesinikke mesindusinspektorite rollis nende tegevuspiirkonnas (näiteks valla piires).
3. Koostada tegevuskava ja regulatsioon ameerika haudmemädaniku seire ja tõrje läbiviimiseks, kaasates selleks vastava väljaõppe saanud kogenud mesinikke piirkondade usaldusmesinike võrgustikust ja tagades selle tegevuskava täitmine vajalike rahaliste vahenditega.
4. Arendada Eestis välja vajalikul kaasaegsel tasemel laboratoorne võimekus ja vastava väljaõppega spetsialistide kaader kõigi Eestis esinevate mesilashaiguste, sealhulgas mesilaste viirushaiguste diagnoosimiseks.

3. Sisse viia Eestis mesinikele mesilasperede pidamise toetus analoogiliselt Soomes, Lätis ja teistes riikides rakendatule.

Mesinikele mesilasperede pidamise toetuse kohaldamine aitaks arendada Eesti mesindust, suurendaks meie mesinduse konkurentsivõimet ja jätkusuutlikkust ning oleks tootjate võrdse kohtlemise printsiibi kohaselt õiglane. See toetus võiks olla suunatud mesilasperede talvesööda maksumuse osaliseks hüvitamiseks, sest see kulu on Eestis kliimatingimuste tõttu suur võrreldes Euroopa Liidu lõunapoolsete liikmesmaadega. Selle toetuse saajate hulka tuleks haarata võimalikult kõik mesinikud, sealhulgas väikemesinikud, sest kõigi mesinike mesilased teevad

tolmeldamistööd ja toodavad kaudset tulu põllumajandustootjate ja keskkonna kasuks. Samas peaks toetust taotlevate ja saavate mesinike mesilad kindlasti olema registreeritud PRIA registris. Samas mesilasperede pidamise toetus väljendaks Eesti riigi ja ühiskonna laiemat tunnustust mesindusele kui keskkonnasõbralikule ja mesilaste tolmeldamise kaudu põllumajandustootjaid toetavale ning keskkonna taimekoosluste tasakaalu parandavale tegevusalale. See toetus stimuleeriks mesinikke oma alaga tegelema ja mesindust laiendama. Selle tulemusena toodab mesinike töö läbi mesilaste tolmeldamise omakorda ühiskonna kasuks suurematt kaudset tulu. Põllumajandusministeeriumis toimunud mesinduse ümarlauas ja hilisemates töögrupi aruteludes on seda ettepanekut toetatud. Nüüd on aeg riigi poolt mesinikele selge tunnustav signaal anda ja mesilasperede pidamise toetus võimalikult kiiresti kehtestada.

Eesti Mesinike Liit loodab koostöös põllumajandusministeeriumiga jätkuvalt edendada Eesti mesindust kui meie maaelu lahutamatu osa, mis on toeks keskkonnale ja kasuks kogu ühiskonnale. Mesinikud teevad enda poolt kõik selleks, et Eesti mesindus edasi areneks ja et meie mesindusel oleks tulevikku. Riigi mõistev ja toetav suhtumine on sealjuures vajalik, et aidata mesinikel neid eesmärke paremini ja kiiremini täita.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Aleksander Kilk

Eesti Mesinike Liidu juhatuse esimees